

Naturresursfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas sammanlagt 17 motionsyrkanden om naturresursfrågor från den allmänna motionstiden 2009. Motionsyrkandena gäller bl.a. frågor om åtgärder mot stranderosion och minskade fastighetsvärden till följd av vindkraftsetableringar.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. Av yrkandena har sju beretts i förenklad ordning. I de fallen hänvisar utskottet till ställningstaganden som gjorts tidigare under valperioden.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Utskottets överväganden	4
Inledning	4
Åtgärder mot stranderosion m.m.	4
Ny nationalstadspark	7
Minskade fastighetsvärden till följd av vindkraftsetableringar	8
Motionsförslag som beretts i förenklad ordning	9
Särskilt yttrande	10
Motionsförslag som beretts i förenklad ordning, punkt 4 (s, v, mp)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Åtgärder mot stranderosion m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:C255, 2009/10:C323 yrkandena 1–3 och 2009/10:C421 yrkandena 1–3.

2. **Ny nationalstadspark**

Riksdagen avslår motion 2009/10:C367.

3. **Minskade fastighetsvärden till följd av vindkraftsetableringar**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:C461 yrkande 1 och 2009/10:C462.

4. **Motionsförslag som beretts i förenklad ordning**

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:C254, 2009/10:C257, 2009/10:C329, 2009/10:C387, 2009/10:MJ294 yrkande 3, 2009/10:MJ398 yrkande 2 och 2009/10:MJ434 yrkande 2.

Stockholm den 15 december 2009

På civilutskottets vägnar

Carina Moberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carina Moberg (s), Inger René (m), Ewa Thalén Finné (m), Johan Löfstrand (s), Eva Bengtson Skogsberg (m), Lennart Pettersson (c), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Christine Jönsson (m), Gunnar Sandberg (s), Anti Avsan (m), Egon Frid (v), Eva Sonidsson (s), Lars Tysklind (fp), Jan Lindholm (mp), Katarina Brännström (m) och Fredrik Lundh (s).

Utskottets överväganden

Inledning

I betänkandet behandlas sammanlagt 17 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2009 om naturresursfrågor. Motionsyrkandena gäller bl.a. frågor om åtgärder mot stranderosion och minskade fastighetsvärden till följd av vindkraftsetableringar.

Motionsförslagen finns i *bilagan*.

Åtgärder mot stranderosion m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot stranderosion.

Motionerna

I motion C255 föreslår Otto von Arnold (kd) ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör utreda möjligheten att motarbeta stranderosion.

Christer Nylander m.fl. (fp) föreslår i motion C323 ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda behovet av en nationell strategi mot stranderosion (yrkande 1). Motionärerna föreslår även ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda stranderosionens kostnader (yrkande 2). I motionen föreslås också ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda sandåterföring som metod (yrkande 3).

I motion C421 anför Anders Hansson m.fl. (m) att olika åtgärder kan vidtas i syfte att motverka stranderosion. En metod som används flitigt i övriga Europa och Nordamerika är strandfodring. Metoden innebär att sand sugits ut till havs återbördas och att erosionsomloppet därmed kan fortsätta. Enligt motionärerna är strandfodring den mest miljövänliga erosionskyddsmetoden och metoden bör ses som självklar också i Sverige. Motionärerna anser dock att regelverket kring strandfodring är onödigt komplicerat och svårtillämpat. Olika myndigheter prövar en ansökan om strandfodring och ett övergripande samordningsansvar saknas. Enligt motionärerna är situationen ohållbar. I motionen föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör se till att staten ökar sitt engagemang i problematiken kring stranderosion (yrkande 1). Motionärerna föreslår vidare ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen avseende strandfodring i syfte att minska antalet involverade instanser och renodla hanteringen (yrkande 2). I motionen föreslås också ett tillkännagivande om att regeringen bör se till att staten inte kräver ersättning av kommuner som återför sand från havet till sina erosionsdrabbade stränder genom sandfodring (yrkande 3).

Bakgrund

Statens geotekniska institut har ett sektorsövergripande ansvar för miljögeotekniska och geotekniska frågor. Detta innebär att institutet ska upprätthålla och utveckla kunskap inom området samt tillhandahålla geoteknisk kunskap och rådgivning till statliga myndigheter med ansvar för olika områden med koppling till miljö, infrastruktur, fysisk planering och byggande samt till övriga aktörer inom branschen. Institutet har ett särskilt ansvar för ras- och skredfrågor och för stranderosion.

Statens geotekniska institut har för att få en uppfattning om omfattningen av stranderosion i landet genomfört en översiktlig kartläggning av var erosion förekommer och var förutsättningar för erosion finns i Sverige. Uppgifterna är ett underlag för planering och vidare inventering av riskområden och finns tillgängliga på myndighetens webbplats.

När det gäller planerad bebyggelse har riksdagen, bl.a. mot bakgrund av de framtida klimatförändringarna, antagit ett förslag i regeringens proposition Ett första steg för en enklare plan- och bygglag (prop. 2006/07:122, bet. 2007/08:CU3, rskr. 54) som innebär att det numera uttryckligen i lagtexten anges att bebyggelse ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bl.a. de boendes och övrigas hälsa och säkerhet och risken för olyckor, översvämning och erosion.

Pågående arbete

Efter förslag av Klimat- och sårbarhetsutredningen (SOU 2007:60) tilldelade regeringen i regleringsbrev för budgetåret 2009 (M2008/4694/A) Lantmäteriet en anslagspost för att under en treårsperiod ta fram en ny höjddatabas. Regeringen angav att med den ökade riskbild som ett förändrat klimat innebär kan den existerande höjddatabasen inte anses utgöra ett fullgott planeringsunderlag. Anslagsposten ska därför användas för att ta fram en ny nationell markmodell med tätare och noggrannare höjddata än dagens. Även Statens geotekniska institut tilldelades en anslagspost för att under en treårsperiod utreda skredförutsättningar i Götaälvdalen. För att kunna möta kommande klimatförändringar och hantera ökade flöden genom Göta älv krävdes enligt regeringen förbättrad kunskap om stabilitetsförhållandena längs hela Göta älv. Anslagsposten ska därför användas för att ta fram skredanalyser och stabilitetskarteringar längs Göta älv.

Regeringen har beslutat om direktiv (dir. 2009:109) till en särskild utredare som ska lämna förslag till hur en reformerad fysisk planering av merparten av det svenska territorialhavet och den svenska ekonomiska zonen kan utformas och till nödvändiga författningsändringar.

I lagrådsremissen En enklare plan- och bygglag, vilken nyligen överlämnats till Lagrådet, föreslår regeringen bl.a. att det ska införas en möjlighet för kommunerna att i detaljplaner ställa krav på skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor, översvämning och erosion.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om åtgärder mot stranderosion har avstyrkts av civilutskottet vid flera tillfällen, senast i betänkande 2008/09:CU21. Utskottet hänvisade bl.a. till pågående arbete inom Lantmäteriet och Statens geotekniska institut. Med det anförda föreslog utskottet att riksdagen skulle avslå motionerna. Riksdagen följde utskottet.

Frågesvar

Miljöminister Andreas Carlgren anförde den 1 april i svar på en skriftlig fråga (nr 2008/09:776) angående åtgärder för att motverka stranderosion bl.a. att Statens geotekniska institut har ett samordningsansvar för stranderosion i Sverige. I detta ansvar ligger bland annat att utveckla kunskapen inom området och att samordna olika aktörers intressen. Resultatet av detta arbete ska göras allmänt tillgängligt för myndigheter, kommuner, konsulter, entreprenörer och allmänheten. Det finns pågående forskningsprojekt hos Statens geotekniska institut om erosionsfrågor. Ett projekt handlar om erosion och sedimenttransport i vattendrag och ett annat om hållbar utveckling av kustområden – erosion och översvämning. Ministern hoppas att Statens geotekniska instituts insatser ska kunna vara till hjälp då berörda kommuner planerar för genomförandet av kretsloppsbaseerade åtgärder för att motverka stranderosion.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas bedömning att stranderosion utgör ett stort problem i vissa delar av landet, bl.a. i Skåne. Liksom motionärerna anser utskottet att gällande lagstiftning på området måste möjliggöra en bra avvägning mellan olika intressen och ge möjligheter till adekvata åtgärder för att motverka stranderosion.

Med anledning av vad som anförts i motionerna vill utskottet erinra om att Statens geotekniska institut har ett samordningsansvar för stranderosion i Sverige. Såsom miljöministern anför ligger i detta ansvar bl.a. att utveckla kunskapen inom området och att samordna olika aktörers intressen. Resultatet av detta arbete ska göras allmänt tillgängligt för bl.a. myndigheter och kommuner. Det finns också pågående forskningsprojekt hos Statens geotekniska institut. Ett projekt handlar om erosion och sedimenttransport i vattendrag och ett annat om hållbar utveckling av kustområden – erosion och översvämning. Utskottet vill också peka på det pågående arbetet med bl.a. lagrådsremissen En enklare plan- och bygglag.

Mot den redovisade bakgrunden är utskottet inte berett att nu föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionerna. Utskottet utgår dock från att regeringen noga följer frågan och initierar åtgärder om detta visar sig behövas. Motionerna C255, C323 och C421 avstyrks.

Ny nationalstadspark

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som gäller inrättandet av en ny nationalstadspark.

Motionen

I motion C367 föreslår Tommy Waidelich och Börje Vestlund (båda s) ett tillkännagivande om att regeringen bör ändra lagstiftningen och ge Järvafältet med omgivande områden status som nationalstadspark.

Bakgrund

Området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården är enligt 4 kap. 7 § miljöbalken Sveriges enda nationalstadspark. Enligt bestämmelsen får inom en nationalstadspark ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskapet eller naturmiljön och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas. Nämnda bestämmelse ger i sig ett skydd för nationalstadsparken som är starkare än vad som i allmänhet gäller för områden som enligt 4 kap. miljöbalken är av riksintresse, t.ex. de vattenområden som omfattas av det s.k. älvskyddet. Dessutom ger kapitlets grundläggande bestämmelser i 1 §, enligt vilka det i allmänhet görs undantag för bl.a. exploateringsföretag som avser att tillgodose vissa utvecklingsändamål, ett starkare skydd för nationalstadsparken.

Utredningen om nationalstadsparker

Frågor om inrättande av ytterligare nationalstadsparker har behandlats av Utredningen om nationalstadsparker i betänkandet Nationalstadsparker (SOU 1996:38). Utredningen föreslog att ytterligare två nationalstadsparker skulle inrättas, en i Uppsala och en i Trollhättan. Förslagen har inte kommit att genomföras. I nämnda betänkande analyserades även förutsättningarna för och behovet av att göra Slottsskogen med omgivande områden till nationalstadspark. Något förslag härom lämnades dock inte av utredningen.

Tidigare behandling

Frågan om huruvida Slottsskogen med omgivande områden ska utses till nationalstadspark har behandlats av civilutskottet vid flera tillfällen, senast i betänkande 2007/08:CU20. Utskottet uttalade då att det är viktigt att säkerställa grönområden även i våra storstäder och att såväl kommunen som länsstyrelsen har möjlighet att ta initiativ till att skydda sådana områden. Förslaget i den då aktuella motionen avstyrktes och riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser alljämt att det är viktigt att säkerställa grönområden även i våra storstäder. Som utskottet tidigare uttalat har såväl kommunen som länsstyrelsen möjlighet att ta initiativ till att skydda sådana områden. Förslaget i motion C367 avstyrks.

Minskade fastighetsvärden till följd av vindkraftsetableringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör frågan hur fastighetsägare kan ersättas för minskade marknadsvärden på sina fastigheter till följd av vindkraftsetableringar på närliggande fastigheter. Utskottet hänvisar till innehållet i gällande rätt.

Motionerna

I motion C461 föreslår Christer Nylander m.fl. (fp) ett tillkännagivande om att regeringen ska se över hur fastighetsägare kan ersättas för minskade marknadsvärden på sina fastigheter till följd av vindkraftsetableringar på närliggande fastigheter (yrkande 1).

Även i motion C462 av Jan Ericsson (m) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska se över hur närboende kan ersättas för sjunkande marknadsvärden på sina fastigheter i samband med vindkraftsetableringar.

Gällande rätt

När det gäller ansvar för skador som verksamhet på fastighet orsakar närliggande fastigheter återfinns gällande civilrättsliga regler främst i skadeståndslagen, 3 kap. jordabalken och 32 kap. miljöbalken.

I 2 kap. 1 § skadeståndslagen stadgas att den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar personskada eller sakskada ska ersätta skadan. Av 2 § framgår att ren förmögenhetsskada endast ersätts om skadan vållats genom brott. I den mån skadan består i en minskning av närliggande fastigheters marknadsvärden är det fråga om en ren förmögenhetsskada. Bestämmelserna i skadeståndslagen tillämpas enligt 1 kap. 1 § bl.a. om inte något annat är särskilt föreskrivet.

En annan reglering av betydelse är jordabalkens bestämmelser om skadestånd i grannförhållanden, framför allt bestämmelsen i 3 kap. 1 § om att var och en vid nyttjandet av sin fastighet ska ta skäligen hänsyn till omgivningen. Den som försummar detta anses bli ansvarig för uppkommen skada.

Även miljöbalkens reglering är av betydelse. Enligt 32 kap. 1 § ska skadestånd betalas för personskada och sakskada samt ren förmögenhetsskada som en verksamhet på en fastighet har orsakat i sin omgivning. En ren

förmögenhetsskada som inte har orsakats genom brott ersätts dock endast om skadan är av någon betydelse. En skada som inte har orsakats med uppsåt eller genom vårdslöshet ersätts bara i den utsträckning den störning som har orsakat skadan inte skäligen bör tålas med hänsyn till förhållandena på orten eller till dess allmänna förekomst under jämförliga förhållanden.

När det gäller uppsåt anses att uttrycket ”orsakats uppsåtligen” inte ska tolkas helt bokstavigt. Åtskilliga så småningom inträdande skador, t.ex. genom tillåten förorenande verksamhet kan förutses på förhand och skulle därmed kunna sägas vara orsakade med (indirekt) uppsåt (se Bengtsson m.fl., Miljöbalken, En kommentar, supplement 8, s. 32:32). Också i dessa fall tillämpas dock regeln om orts- och allmänvanliga skador; varför skadan trots uppsåtet inte orsakats rättstridigt när verksamheten har fått tillstånd eller annars är tillåten.

Utskottets ställningstagande

Som framgått finns en reglering om ansvaret för skador som en verksamhet på en fastighet orsakar närliggande fastigheter. I motionerna tar man upp frågan om ökade möjligheter till ersättning för minskade fastighetsvärden till följd av vindkraftsetableringar. Om sådana överväganden ska göras bör dessa, enligt utskottets mening, göras i ett vidare sammanhang. Utskottet anser inte att det finns anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagen, varför motionerna C461 yrkande 1 och C462 avstyrks.

Motionsförslag som beretts i förenklad ordning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsförslag som beretts i förenklad ordning.

Jämför särskilt yttrande (s, v, mp).

I motioner från 2009 års allmänna motionstid har väckts förslag om åtgärder till förmån för fisket, om avgifter vid vattenverksamhet, om de orörda nationalälvarna, om exploatering av åkermark och om riksintresse av områden med tätortsnära natur. Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsförslag har utskottet behandlat tidigare under valperioden. Detta har gjorts i betänkandena 2006/07:CU22, 2007/08:CU20 och 2008/09:CU21. Riksdagen avslög i enlighet med utskottets förslag motionsyrkandena. Utskottet står fast vid sina senaste ställningstaganden, och det föreligger inte heller andra skäl att åter behandla motionerna i vanlig ordning. Motionerna avstyrks.

Särskilt yttrande

Motionsförslag som beretts i förenklad ordning, punkt 4 (s, v, mp)

Carina Moberg (s), Johan Löfstrand (s), Hillevi Larsson (s), Gunnar Sandberg (s), Egon Frid (v), Eva Sonidsson (s), Jan Lindholm (mp) och Fredrik Lundh (s) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt vissa motionsförslag. Då det gäller dessa förslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för våra respektive partier i motsvarande frågor i bet. 2006/07:CU22, bet. 2007/08:CU20 och bet. 2008/09:CU21, i förekommande fall ihop med företrädare för andra partier. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:C254 av Hans Stenberg och Agneta Lundberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av vandringsvägar för att rädda den vilda laxens fortbestånd.

2009/10:C255 av Otto von Arnold (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skyndsamt utreda möjligheten att motarbeta stranderosion.

2009/10:C257 av Mats Pertoft m.fl. (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att värna de gröna kilarna i Stockholms län.

2009/10:C323 av Christer Nylander m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en nationell strategi mot stranderosion.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stranderosionens kostnader.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sandåterföring som metod.

2009/10:C329 av Kristina Zakrisson och Leif Pettersson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bevara våra orörda nationalälvar.

2009/10:C367 av Tommy Waidelich och Börje Vestlund (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta Järva nationalstadspark.

2009/10:C387 av Björn Hamilton (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om muddring i småbåtshamnar.

2009/10:C421 av Anders Hansson m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stranderosion och strandfodring.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en översyn av regelverken avseende strandfodring bör ske i syfte att minska antalet involverade instanser och renodla hanteringen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten inte ska kräva ersättning av kommuner som återför sand från havet till sina erosionsdrabbade stränder genom strandfodring.

2009/10:C461 av Christer Nylander m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kompensation vid minskat fastighetsvärde till följd av vindkraftsetablering.

2009/10:C462 av Jan Ericson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över hur närboende kan ersättas för sjunkande marknadsvärden på sina fastigheter i samband med vindkraftsetableringar.

2009/10:MJ294 av Göran Persson i Simrishamn och Christer Adelsbo (båda s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ålen bör ges möjlighet till vandring även där det i dag finns kraftverk med hotande turbiner.

2009/10:MJ398 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att påskynda processen med att säkra ålens överlevnad vid passage i vattenkraftverksturbiner.

2009/10:MJ434 av Sven Yngve Persson och Betty Malmberg (båda m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en uppföljning av hur kommunerna har tolkat miljöbalken då det gäller skyddet av produktiv jordbruksmark.